

A Magyar jogászegylet civiljogi szemináriumában f. évi február 3-án dr. Balla Ignác a kincstári igényper reformjáról tartott előadást, melynek vázlatos ismertetését lapunk más helyén hozzuk. Itt megemlítjük, hogy az előadást követő vitában, amely máris nem egy figyelemreméltó gondolatot termelt ki, Borsodi Miklós, Blau György, Glücksthal Andor, Leopold Elemér, ifj. Nagy Dezső, Rapoch Géza, Szirmai Zsolt és az elnöklő Beck Salamon vettek részt, és hogy továbbá a Civiljogászok vitatársasága megkereste az Országos Jogászegylet vezetőségét az iránt, hogy a megszervezés alatt álló országos jogászgűlés programjába a kincstári igényper reformjának kérdését is vegye fel.

IRODALOM.

Utóirat.

Irta: *Dr. Besnyő Bernát.*

„Szászy-Schwarz Gusztáv emlékezete“ címen írt füzetemben e tudósunk főművével, „A jogi személy magyarázatá“-val, foglalkozván, melankolikusán azt állapítottam meg, hogy az a magyar jogi irodalomban még alapos kritikában sem részesült — csak néhány recensio íródott róla, amelyek inkább csak felületes ismertetések és szokvány dicsérések voltak —, és hogy másfelől teoriájának nálunk követője, tovább feldolgozója nem akadt.

Akkor még nem ismertem vitéz Moór Gyula egyetemi professzornak a „A jogi személyek elmélete“-ről írt, nálunk szokatlanul nagy terjedelmű, művét, amelyre Szladits Károlynak ugyancsak Szászy-Schwarzról tartott gyönyörű emlékbeszéde és egy jogi témáról folytatott polémiám során ellenfelemnek egy megjegyzése hívta fel a figyelmemet.

Ezek után természetesen áttanulmányoztam Moór könyvét.

Kötelességemnek tartom kiigazítani fenti melankolikus megállapításom első részét. Moór könyve a témába igaz elmélyedéssel foglalkozik Szászy-Schwarz művével, Szászy-Schwarz teoriájával, és annak részletes, kimerítő taglalását és alapos kritikáját adja.

Hogy ez a kritika minden vonatkozásban súlyosan elítélő, helytelenítő, más fejezetbe tartozik. Ugyiszintén az is, hogy ezt a súlyos kritikát sem helyesnek, sem konzekvensnek nem tartom, ami — és ezt hangsúlyozni kívánom — nem változtat azon, hogy vitéz Moór Gyula könyvét a magánjogi monográfiákban oly szegény magyar jogi litteratura nagy és igaz értékének ítélem.

Moór könyve azonban megállapításomnak nemcsak első, hanem második részét is megdönti. Szászy-Schwarznak a jogi, személyről szóló tanításának, elméletének, vagy, ha úgy tesszük, konstrukciójának, nemcsak alapos kritikusa akadt a magyar jogi litteraturában, de követője, feldolgozója is.

És ez is épen vitéz Moór Gyula, a szigorú kritikusa.

Moór ugyanis hatalmas könyvében nemcsak összeállítja és ismerteti a jogi személyre vonatkozó eddégi elméleteket — érdekes összeállítást ad, amely Szászy-Schwarz szellemes összeállításának a részletes kiegészítése — és nemcsak beható kritikát gyakorol rajtuk, hanem mindezek konkluziójaképpen maga is felállít egy elméletet, egy szerinte új konstrukciót, a jogi személyről, arról, hogy a jogi személy voltaképpen mi, sőt úgy véli, hogy ez a konstrukciója az egyedül helyes, és hogy e konstrukciójával ő végleg meg is oldotta az érdekes és nehéz problémát.

Nos, épen ez az új elmélete az, amelyről úgy látom, hogy a Szászy-Schwarz, általa úgy lekritizált, elmélete egy részének az alapján áll.

Moór ugyanis azt tanítja, hogy a jogi személy két elemből áll, egyfelől egy „beszámítási pont”-ból, amely mintegy jogi centrum, másfelől ennek képviselőiből, akik természetesen csak emberek lehetnek, és akiknek, mint ilyeneknek, cselekményei, illetve ezek joghatásai, épen mert képviselők cselekményei, nem náluk, a cselekvőknél, hanem az általuk képviselt „beszámítási pont”-ban, e „beszámítási pont”-ra, hatnak. Ez a két elem teszi ki szerinte a jogi személyt. E kettőn kívül van még aztán nála is a desztinatárius, aki szintén lehet ember, de lehet más is.

Moór szerint a jogi személy nem egyéb, mint a természetes embernél is lehető, de ott kivételes, képviseleti elvnek az érvényesülése.

Moórnak ez a konstrukciója azonban nem mond újat.

Bárhogy veti is el Moór Szászy-Schwarz teoriáját, végeredményben ez az ő teoriája nem egyéb, mint a Szászy-Schwarz teoriájában levő elgondolás egyik részletének más szavakkal, a célvagyoniság szó elkerülésével, a kifejtése.

Tudjuk, Szászy-Schwarz tanítása az, hogy a jog centruma nem az ú. n. jogalany, hanem a cél, a célnak szolgáló vagyon, a célvagyon (e helyett helyesebbnek tartom „az érdekkör” megjelölést), és hogy ennek a célnak, ennek a célvagyonnak, az élvezőin, a desztinatáriusain, kívül — akik rendszerint emberek, de lehetnek mások is — ép úgy mint a gyámság vagy gondnokság alatt álló embernél, vannak olyanok — akik viszont csak emberek lehetnek —, akik e célvagyonnal rendelkeznek, akik a célvagyonra vonatkozó cselekményeket elvégzik, az ügyleteit megkötik stb.

Nyilvánvaló, hogy Moór „beszámítási pont”-ja lényegileg nem más, mint formális megjelölése annak, amit Szászy-Schwarz vagyoni centrumnak, érdekközpontnak mond. Amint az több kijelentéséből megállapítható, lényegileg Moór maga is érdekközpontnak fogja fel a maga beszámítási pontját. Amit pedig ő „képviselet”-nek mond, az meg nem egyéb, mint az, amit Szászy-Schwarz e célvagyonnal való rendelkezésnek nevez. Meg-

jegyzendő, hogy e rendelkezőnek a viszonyát a célvagyonhoz, az érdekcentrumhoz, Szászy-Schwarz is hangsúlyozottan képviselőnek fogja fel és elveti annak szervként való felfogását. Végül mindkettőnél, mint a jogi személy képletében a legkevésbé jellegzetes harmadik, szerepel a desztinatárius, aki mind a kettőnél nemcsak ember, hanem más is lehet.

A képlet, ime, teljesen ugyanaz, mint a Szászy-Schwarzé.

Moór különben nemcsak a külső elemeket veszi át Szászy-Schwarz tanából, hanem az azokból levont tételekből is nem egyet.

Igy ő is azt a megállapítást teszi, hogy, bár ott egybeolvadnak, e két elemet, e két funkciót, — szerinte a beszámítási pontot és a képviselőt, Szászy-Schwarz szerint a célvagyon — centrumot és az e vagyonnal való rendelkezést — az embernél, az ú. n. természetes személynél, is meg kell különböztetnünk. Ő is azt tanítja, hogy ekként az ember, a természetes személy, is alapjában véve jogi személy. Ez a megállapítása voltaképpen azonos Szászy-Schwarz szellemes ötletével, — pedig Szászy-Schwarzot épen ezért az ötletéért érték a legsúlyosabb támadások, amelyeket csudálatos módon Moór is a magáévá tett.

Ugyancsak Szászy-Schwarztól származik Moórnak az a tanítása is, hogy nem jogbölcseleti kérdés, hanem a tételes jog állapítja meg, hogy „beszámítási pont”-ként mi szolgálhat. Szászy-Schwarznál ez a tanítás persze úgy szól, hogy a tételes jog azt állapítja meg, hogy mely cél szolgálhat a jog centrumaként.

Teljesen Szászy-Schwarznak a tanítása Moór Gyulának az a tétele is, amelyre, úgy látszik, a legnagyobb súlyt teszi, hogy az ügyletek megkötésére rendelt emberek a jogi személynek — Szászy-Schwarznál: a célnak, Moórnál: a beszámítási pontnak — nem szervei, hanem egyszerűen a képviselői.

Nemkülömben az is, hogy a jogi személy képlete teljesen azonos a cselekvőképtelen ember képletével.

Azt hiszem, ennyi elég annak az igazolására, hogy Szászy-Schwarz nem hiába írta meg az épen Moór Gyula által agyonkritizált művét, hogy tanítása a magyar jogi irodalomban sem maradt hatás és követő nélkül, aminek igazán csak örvendünk lehet és kell, — és hogy Moór neki nemcsak érdekes kritikusa, de még érdekesebb követője.

Moór Gyula theoriáját, konstrukcióját azonban, amely ekként Szászy-Schwarz tanának a felhasználása, sőt a fentiekben a visszhangja is, önmagában sem oly érdekesnek, sem oly jelentősnek nem tartom, mint a Szászy-Schwarzét.

Ez nem jelenti azt, mintha a Szászy-Schwarzét maradéktalanul a magamévá tenném, és mintha a probléma teljes és végleges megoldásának fogadnám el. Erre vonatkozó álláspontomat hivatkozott füzetemben már kifejtettem. Erre tehát fölösle-

ges újból kitérnem. Azt sem jelenti, hogy a Moore értéktelen. Sőt, azt is igen értékesnek tartom.

Meg kell azonban állapítanom, hogy, míg Szászy-Schwarz elmélete, amelynek csak egy része, csak váza, az említett 3 elem megkülönböztetése, a kérdést a maga velejében, a maga értelmében fogja meg, és e mellett olyan jelenségeket és igazságokat tár fel, amelyek a jog belső szerkezetének eddig rejtve maradt, észre nem vett, titkai voltak, — addig Moórnak a fenti megállapításokban kimerülő, azoknál megálló, bár tetszetős és formailag igaz, elmélete a jogi személynek csak a külső képét, csak külső képének a kifejtését, adja.

A „beszámítási pont” és a „képviselőlet” a jogi személynek csak a külsősége, csak a külső konstrukciója, de nem felelet arra a nehéz kérdésre, hogy lényegileg, tartalmilag, bensőleg a jogi személy mi, — nem megoldása az igazi problémának.

Ennyit akartam kiigazító utóiratként füzetem megállapításaihoz hozzátenni.

Gergely: Devizajog. Ifj. dr. Gergely Ernő, budapesti ügyvéd „Magán- és büntető devizajog” cím alatt bocsátotta közre devizajogi két munkájának egyesített második kiadását. Az a körülmény, hogy két éven belül második kiadásra került sor, a mű használhatóságának legjobb bizonyítéka. Azt hisszük, hogy ez a kiadás is nagy kedveltségnek fog örülni, miután lényegesen többet és jobbat tartalmaz, mint az első kiadás.

A mű szinte kiegészítője Óvári Papp Zoltán és Szászy István legutóbbi megjelent könyveinek. Óvári Papp könyve a devizagazdálkodásnak inkább általános kereteit tárja fel, amely keretekbe bele kell illeszteni az illető rendeletek és nemzeti banki körlevelek által megállapított részletes rendelkezéseket, Szászy műve pedig a nemzetközi forgalmat és clearingszerződéseket tárgyalja, amelyekkel Gergely könyve igen keveset foglalkozik.

A mű első része a devizajog magánjogát tárgyalja kissé rapszódikus és nehezen áttekinthető rendszerben. Legértékesebb ennek a résznek első és az utolsó három fejezete. Amaz részletesen elemzi az általános tiltó (korlátozó) jogszabályokat, az utóbbi három a behajtási s különösen a végrehajtási jogszabályokat, fizetési és behajtási engedély megszerzése körüli eljárást tárgyalja; oly kérdéseket, melyek a gyakorlat szempontjából elsősorban jelentősek.

A közbeeső fejezetek elemzik elsősorban a hosszúlejárátú, azután pedig a rövid- és középlejárátú, valamint a hitelrögzítés alá nem eső tartozásokat. Külön fejezet foglalkozik az aranytartozásokkal, úgyszintén a külföldi értékek bejelentésére irányuló kötelezettséggel, majd áttér a szerző a külföldiekkel szemben fennálló árutartozások kiegyenlítésére s egy külön fejezetben a külföldiek javára megbízott pénzügyintézeteknél vezetett számlák kezelési szabályaira. Ezután ismét visszatér az aranypengőre, a külfölddel szemben lebonyolódó értékpapír-, áru- és: